

B.

Juri Varl.

*Lineola ducta, ne memoria penitus
oblivioni tradatur.*

Narod naš ima že mnogo mož domoljubov, kateri so častno pa vspéšno delovali na slovstvenem polji slovénskem in se dostojno preslavljaajo v povéstnici njegovi; ima jih vendar še dokaj, kateri so mu ono polje obdelovali verno in koristno, ki jih pa sedanji svét ne pozná in torej po vrednosti ne čísla, in med take možake se prištevati smé ranjki — Juri Varl.

Rojen 23. aprila l. 1812 v Kropi je Jurček — berž ko ne za jezik — peljan bil na Koroško, kjer je v Celovcu v tedanji vzgledni šoli l. 1824 prav dobro doveršil tretji razred, od l. 1825 je napredoval v Ljubljani v gimnaziji in liceji, vstopil l. 1834 v bogoslovje, postal 23. avgusta 1837 mašnik, služil najprej za namestnika župniku v Cerkljah na Gorenškem, od l. 1839 za kaplana v Vipavi, l. 1841 v Spodnji Idriji, l. 1844 v Kranjski Gori, potem od l. 1850 za fajmoštra v Krašnji in od l. 1869 v Velesovem, kjer je umerl 5. marca l. 1874.

Vzgojevan najprej bolj nemški — se je vendar J. Varl zgodej poprijel slovenščine ter vnél za pesnijo po Vodniku in Krajski Čbelici tako, da je skladati jel slovenske pesmice l. 1833 in naslednje leto — učenec Metelkov — prinašati mu jih v nalogah pisanih v Metelčici. Koval si je pesmice tudi pozneje v službi, dokler l. 1844 „Kmetijske in rokodelske Novice“ prinesó, kakor pravi sam v neki svoji knjižici, brez njegovega pripuščenja in po nekem nerodnežu nekoliko popačeno, sicer v osmih dvostavkih zloženo, tu pa le v treh, z njegovim imenom (Juri Varl) ponatisnjeno pesem: „Ob rojstnim dnevu — 19. mali-travna — presvitliga Cesárja Ferdinanda I.“ v št. 16:

Samec.

Na kviško, bratje! stójmo,
Otročjo veselico
Očetu u zdravico
Zdaj združeni zapójmo!
Današni čas
Opomni nas,
Veselo nam oznani
Cesarja rojstni dan.

Vsi.

Ja vstanimo,
Zapojimo
Veselico
U zdravico
Gospodarju
Poglavarju!
De sledni, kter' nas sliši, vé,
Zakaj de v nas plami sercé.

padamo drugim, to je pa gerda napaka. Rousseau pravi: „Jaz sem opazoval, da dragocena oblačila napovedujejo vedno gerde ženske“. Naj si barvajo stare ženice svoja lica z barvami, naj se mažejo z dišavami, naj si natikajo gizdavo obleko na svoje telo, — dopustimo jim to veselje. Saj sprevidel bode vsak pameten človek, s kom ima opraviti. Ali mladost lišpati in kinčati, zoper to navado moram pa glasovati. Kolika nes pamet bi bila oviti naravo v spomladi s svilo, ter jo potrositi s srebrom ali zlatom. Vsaka rosna kapljica se blišči na travi v solnčnih žarkih kot najčistejše srebró. Ne delajmo otrok lepših, nego so v resnici, bodimo varéni z obleko.

Varujmo se pa tudi, dajati jim večo hvalo, nego so je vredni in nego si jo dajó sami. Ako stori deklica kaj lepega, nas bode vprašala gotovo: Ali ni to lepo? Zdaj ji pa nikari ne recimo: Oj, to je krasno, prekrasno! Čemú to? Deklica sama meni, da je to, kar je storila le lepo, in ona gotovo o sami sebi ne bo rekla nič slabega, ampak prej dobro, kakor slabo. Mi bi jo naj pa še bolj hvalili, nego se sama! Ali bi naj je to ne prevzelo? Kaj posebno krasnega dekle ne more na noben način storiti; in če je storila kaj lepega, čemú bi ji dejali, da je krasno! Ni se treba izgovarjati, da bomo dali s tako pohvalo dekletu večje veselje do pridnosti. Saj če ga ji hočemo dati, lahko rečemo: Prav imaš, to je lepo. Ali krasno ni nikakor potrebno reči.

Nikdar se pa ne smé terpeti, da bi se dekle zjutraj po celo uro ali še dalje napravljal. Sama od sebe tega ne bode storila nikdar. Ali ako bode videla nas delati takó, takoj nas bode skušala posnemati. Ona naj se oblači, kolikor mogoče preprosto, in to naj stori naglo. Kakov namen ima neki gospoda pri takem dolgem oblačevanju? Poglejmo gosposko žensko, kaj stori ves ljubi božji dan! Zjutraj ostane do devetih ali desetih v postelji, v kateri tudi povžije svoj zajuterk. Potem vstane, se vsede k ogledalu, in urno morajo priskočiti dve ali tri hišine, da jo počesejo, ter ji sem ter tje zvihajo lasé. Potem pride na versto obleka, in tako preteče čas do poldnéva. Zdaj pridejo vizite. Nališpane dame, gospodiči v frakih in belih rokovicah pridejo naznanit čast, ki jim je dana s tem, da smejo obiskat to damo. Tako odbije ena ali dve uri, čas je iti h kosilu. Po kosilu se mora spet počivati ali pa brati kak roman. Krog četrte ure je južina. Po tej se mora pa gospa preobleči, da gre zvečer na sprehod, ali v gledišče, ali v kak koncert. Pozno v noč se gre spat, da so zjutraj spet lahko ob desetih vstane. — Tako ravna pač le gospoda, ako ima denar. Kdo ji more zabraniti! Nikdo, to je res. Ali praktično ni tako življenje in zdravo tudi ne. Ali se ne pravi to, zanemarjati vse moči, ktere je dal Bog človeku, da jih vporablja za svoj in za blagor družih? Kaka je pa tudi gospoda, ko se postara? In kakov je človek, ki je vporabljal modro svoje moči? Gospoda je

rahlo-čuteča. Koliko nepotrebnih solza pretoči ona, kolikokrat pade v omotico brez potrebe, koliko dišav mora duhati, da pride spet k zavednosti! Tega bi ji pač ne trebalo, ako bi kaj več delala. Ali padati v omotico, to je pri gospodi običajno. Gorje gospé ali gospodični, ki bi ne padla pri enem ali drugem žalostnem dogodku v omotico! Nekdó je pa še dejal, da padejo gosposke ženske le takrat v omotico, če vedó, da jih bo kdo vjel. Tega ravno ne bodem preiskoval natančneje; ali verjamem, da kar tako izmišljena ta stvar tudi ni.

Greh bi bil, ako bi tudi oni stariši, ki vedó, da njihovi hčeri ne bode treba nikdar se truditi, nji ne pustili delati ničesa. Škodovali bi s tem ne samo njenemu truplu, ampak tudi njenemu duhu. Če ne bode delala hči, bode začela brati. In kaj? Romane. — No, porekó nekteri, branje je tudi delo. Branje uri duha. Prav imate. Branje je tudi delo; ali branje modernih romanov pa ni. Ti romani so pisani tako, da si ni pri njih treba prav ničesa misliti. Lahko jih razume človek, ki nima niti enega grama možganov v glavi. Začnó se vsi s tem, da se zaljubi mladenič v dekle, potem sledi kake stokrat „oh in ah“. Ljubimcema se stavljajo sem ter tje ovire, — ali slednjič je vendar le ženitev. Tako se piše v vsacem romanu. Kdo bi kaj mislil pri tem! Branje teh romanov učini le to, da dekleta sanjarijo vedno po onih ljubimcih, o katerih so brale v romanih.

Boljše ne morem skleniti tega pogovora, kakor z besedami Fenelona, kojega sem omenil že v drugem pogovoru. On pravi: „Mehkužnost in lenoba, združeni z nevednostjo, rodite ono pogubljivo poželenje po raztresenosti. Od tod prihaja tudi ona nespametna in nenasitljiva radovednost. Radovednost se obrača na nečimerne in nevarne stvari, posebno na branje romanov in drugih stvari, v katerih igra čutna ljubezen glavno nalogo. Dekleta so lehkomiseljne, in lehkomiselnost jim brani premišljati, kar bi jih dostikrat prisililo molčati“.

In pozneje pravi: „Zdravje in nedolžnost sta prava vira veselja. Ohranimo otrokom okus na preprostih rečéh“.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— Iz seje c. k. dež. šl. sveta dne 20. februarja t. l.

Ljudski učitelj je bil definitivno postavljen.

Učiteljska vdova je dobila odpravnino za vdove (Abfertigung) in pogrebno četertletnino.

Povišanje učiteljske plače se je odreklo krajnemu šolskemu svetu na njega predlog.

Šolski vodja, ki je prosil oproščenja pri splačevanji v učiteljski pokojninski zavod, ni bil uslišan. —